

Дејан Стојиљковић

**КОНСТАНТИНОВО
РАСКРШЋЕ**

**ИНТЕГРАЛНА
ВЕРЗИЈА**

Laguna

Copyright © 2009, 2019, Дејан Стојиљковић

Copyright © овог издања 2024, ЛАГУНА

КОНСТАНТИНОВО РАСКРШЋЕ

САДРЖАЈ

Пролог: ПОГЛЕД ИЗ БЕСКОНАЧНОСТИ.....	9
Први део: КРАЉЕВСТВО КРВИ	47
Други део: НАСЛЕЂЕ ПРЕДАКА.....	133
Трећи део: НЕБО ИЗНАД НИША	227
Епилог: ЛИНИЈА КОЈА РАЗДВАЈА	279
Post scriptum: MORS ULTIMA LINEA RERUM	313
О аутору.....	317

Пролог

ПОГЛЕД ИЗ БЕСКОНАЧНОСТИ

Од првог тренутка су ме привлачиле очи.
Биле су бистре и крупне, мирне и самоуверено
усмерене на мене. Али поглед није долазио из очне
јабучице, долазио је из много веће дубине, имао
сам осећај – из бесконачности.

Ошо Вајнер, шеф штаба СА,
о свом сусрету са Адолфом Хитлером

Бескрајна је брзина времена, још већа
изгледа онима који гледају унатраг.

Сенека

Наисус,
Римска провинција Горња Мезија
285. г. н. е.

„Господару...“

Глас који га дозива некако је далек. Као да долази из другог света.

Млади патрициј, што седи на тврдој дрвеној клупи у полумрачном ходнику и чека да га позову да изађе у арену, зури у сечиво свог мача. Фиксира га погледом. Мери очима сваки педаљ, сваки набор на рукохвату, сваки одсјај на оштрици.

Од када је Наисус добио нову арену, светина има ту задовољштину да утажи своју жеђ за спектаклом, хлебом и крвљу. А он има прилике да у тој истој арени убија за новац, и тако врати коцкарске дугове. Млади патрициј је *auctoratus*, гладијатор који је добровољно пристао да то буде.

Он није положио гладијаторску заклетву.

Није клекнуо и није као молитву изговорио речи:

„*Uri, vinciri, verberari, ferroque necari.*“*

* „Истрпећу жигосање, окове, бичевање или смрт од мача“ (лат.).

Једини жиг који је имао на себи био је жиг легије на десном рамену. Као син цезара и наследник трона на западу, несумњиво није знао шта значи бити у оковима. А онај који би се усудио да потегне бич на њега убрзо би остао без бича, без руке и главе.

Подразумевала се једино смрт од мача.

Јер ова игра је таква.

У арену улази жив човек.

Из арене излази победник. Или покојник.

„Господару Константине...“, зачу се опет глас. „Време је.“

Изговарање његовог имена га тргну. Он устаде, мишићи му се затегоше као струне, оштрица кратког мача засија у полумраку ходника што води ка улазу у арену.

Флавије Валерије Константин осети песак под својим сандалама, то најчувеније обележје гладијаторске територије. Песак. Јер добро упија крв.

Корача лагано, без журбе. Ово нису игре у част богиње плодности нити у част богиње жетве. Ово су Сатурналије, и овде људи умиру. Едитор на улазу је већ проверио да ли су оружја која се уносе у арену оштра, опкладе су већ пале, а похотне даме у ложама и њихови вечито љубоморни мужеви које разједају пороци, од којих је коцка свакако највећи, спремни су да виде нов спектакл.

Увек је исто.

Моћна врата арене се отворише као крила неког безименог бога и он прође кроз њих, стежући у снажним војничким шакама два гладијуса*, један у левој, други у десној. Један за блокирање удараца, други за убијање.

* Гладијус – римска реч за мач који су користили легионари, а касније и гладијатори (који су име и добили по њему). Овде се мисли на посебну врсту тога оружја која је у римској војсци била у употреби до 2. века н. е.

У песку арене чекали су га његови противници.

Три гладијатора.

Сва тројица заробљени у војним походима. Борци у аренама су углавном и регрутовани међу ратним заробљеницима. Били су то чврсти, снажни и од убијања отупели људи. Трачани, Сармати, Готи... Понекад и неки римски војник, дезертер. Све их је повезивало само једно. Жеља за животом.

Три гладијатора.

Високи црнац са дугачким легионарским штитом црвене и беле боје, наоружан дугим копљем.

Затим мурмилон, наоружан такође гладијусом, као он, тамне очи назиру му се кроз визир шлема од трачког челика, који има облик рибље главе.

Трећи гладијатор у арену је такође понео своје гладијусе. Биће да је начуо како се његов противник бори и мисли да ће, ако има исто оружје, остварити предност. На своју несрећу, наместо шлема натакао је вучју главу. Што ће му скратити видно поље... Самим тим и живот.

На трибинама арене светина гладна хлеба, крви и забаве. На лицу свакога од њих одавно је исписано PANEM ET CIRCENSES.*

Константин се окреће човеку у дугој белој туници, који га је допратио, и каже:

„Када постанем император – едиктом ћу укинути игре.“

* „Хлеба и циркуса“ или „Хлеба и игара“ (лат.) – позната фраза позајмљена из сатиричне песме римског песника Јувенала, који је на тај начин желео да опише апатију Римљана који су изгубили интересовање за опште добро јер им је држава делила бесплатан хлеб и организовала гладијаторске борбе.

„Прво се потруди да ови што те чекају не укину тебе“, озврати овај. „А за игре не брине, господару... Оне су вечне. Када не буде игара – неће више бити ни Рима.“

Човек у туници се повуче и велика врата се затворише за њим.

Док се пењао степеницама да заузме место у ложи, обратио се једном од сенатора:

„Јеси ли га чуо? Император?“

Први је напао црнац: покушао је копљем да га убоде у мензу. Константин је лако избегао тај ударац, онда копље пресекао напола. Високи црни човек пробао је да ударац који следи заустави великим легионарским штитом, али је штит био сувише тежак, реакција превише спора, и већ следећег тренутка врх Константиновог гладијуса био му је у грлу.

Гладијатор са вучјом главом насрнуо је следећи.

Њему је одсекао руку у лакту.

Док је овај крварио насмрт, мурмилон је оклевао, кратко, али довољно.

Замахнуо је својим гладијусом, коначно – добро увежбан ударац, брз, одозго надоле.

Константин је својим гладијусом пресрео сечиво, одгурнуо мурмилонову руку у страну, што му је оставило простора да замахне другим мачем.

Одружио му је главу једним замахом.

Забио је након тога оба гладијуса у песак и без речи кренуо ка великим вратима арене, не хајући за урлике племића који су изгубили опкладе и дама којима ноћас неће правити друштво мишићави и знојави гладијатори. Мурмилон је, испод свог визира, мртвим очима зурио у његова гола мишићава леђа. Као да тек сад схвата зашто

су Константина у легији прозвали „трашала“ – бивољи врат.

„Честитам, домине, твој дуг је избрисан“, рече човек у белој туници када Константин ступи у полутаму ходника.

„Следећи пут ћу убити оног ко је наместио коцке...“, узврати Константин.

„Следећи пут, домине... Следећи пут“, мирно је резонавао човек пружајући му кесу с новцем.

* * *

Док је излазио из амфитеатра, Константин застаде на улици, довољно да му се обрати просјак који је седео у углу наднет над чинијом у којој је било неколико бакрењака.

„Зар није срамота и испод части да се син једног Констанција Хлора бори у арени?“

Константин га нехајно погледа. Човек је био слеп. Мртве очи зуриле су у празнину света. Сиви поглед као да је сезао из бесконачности. Усне као да се нису ни мицале.

„Шта ти знаш о срамоти и части, старче?“, одмахну руком Константин и настави низ улицу.

Слепац је и даље зурio преда се, премећући грубе бакрене новчиће у шакама чија кожа је имала боју пергаментa.

„Не много...“, рече себи у браду јер Константин више није могао да га чује. „Али сам познавао човека који ми је једном рекао да није дошао да донесе мир... него мач.“

Константинова силуета изгуби се у колоплету градских улица.

„А ускоро, домине...“, промрмља на крају старац. „Ускоро ћеш га упознати и ти...“

Дворац Вевелсбург, Вестфалија,
нацистичка Немачка, пролеће 1943.

Негде из таме гледају га очи богова.

Ту, не тако далеко од њега, где се назире обриси снажне мермерне мишице и хладне оштрице мача чији ружкохват стеже огромна шака, богови обитавају у вечитој слави Валхале, ћудљиви и неми. Једнооки Один, на свом коњу са осам ногу, галопира по земљи, води и ваздуху, на раменима му седе два гаврана; отац је погинулих, нехајан и жељан краљевске крви. Његов син, чије се мишице беласају у мраку, моћни је Тор, чекићем и громовима убија дивове и штити људе, путује кочијом коју вуку два јарца. Крај Тора је Хејмдал, син девет мајки, божји стражар на путу ка подножју Дуге. И једноруки Тир је ту, призван да пресућује о правилима борбе, а Фреј – да искаже суштину аријевске лепоте – свој чудесни брод *Скидбландир* пресавио је као марамицу, и носи га у џепу. Свуд око богова валкире играју свој ратнички плес, оне су анђели борбе; расплеле су своје дуге плаве косе и док

им очи светле у тами, траже ратника довољно храброг да заслужи пехар напуњен медовином.

Стајао је непомичан у високој одаји замка Вевелсбург, на ничијој земљи, граници између смртног света и трајања у вечном блаженству. Нервозно се поигравао сребрним прстеном који је носио на десној руци. С времена на време погледао би у мртвачку главу изгравирану у сребру, која је лежала на храстовом лишћу испресецаном рунама. Био је одевен у црно: на себи је имао блузу и жахаће чакшире које су се завршавале у официрским чизмама. На опасачу су му били футрола са пиштољем и почасни бодеж. Изнад аријевски високог чела, црна висока шапка са још једном мртвачком главом покривала му је плаву косу. На крајевима оковратника угнездиле су се две сребрне муње – двоструки знак победе и симбол германске супериорности, од простог света читан као СС.

Штурмбанфирер* Хајнрих Кан чекао је на аудијенцију код рајсхфирера Химлера. Те вечери био је опозван и разрешен дужности главног човека за истраживање једне од старогерманских ископина у близини Рајне. Нису му рекли ништа прецизно, само је обавештен да ће му бити додељен „специјални задатак“.

Када је курира упитао: „Од кога?“, овај му је равнодушно одговорио: „Од Птичара лично.“

Одаја у којој се налазио била је овална и пуна мермерних кипова у чијим је вешто извајаним обличјима препознао древне богове аријевске расе. На поду се

* Штурмбанфирер – чин у СС-у, одговара чину мајора у регуларној војсци.

пресијавао огромни мозаик у виду стилизоване свастике, чији су се крајеви стапали са симболом Сунца. Испод, неколико спратова ниже, налазила се крипта коју је наткриљавало дванаест гранитних стубова и у чијем центру је, попут минијатурне црне рупе, зјапило ждрело универзума, полазна и циљна тачка... „Бунар мртвих“, како га је једном назвао рајхсфирер, где се ритуално похрањивао пепео витезова Реда мртвачке главе. Осећао је језу, али истовремено и неописиву част што се налази тако близу тог светог места. При самом дну велике просторије, лоциране испод врха северне куле замка, два крупна есесовца налик на живе статуе стајала су испред масивних храстових врата Химлерове личне одаје посвећене краљу Хајнриху Првом.

Време је у мермерној тишини овалне одаје текло споро. Питао се какав ће му то важан задатак бити поверен и шта га то чека с оне стране масивних врата. Тачно пола сата пре поноћи стражари су се померили и на вратима се појавио Химлеров ордонанс, који га је увео унутра.

Просторија у којој се обрео била је у полумраку кроз који су се назирали грбови распоређени по зидовима, бескрајни редови старих књига на полицама и мали радни сто крај кога је црвена застава са кукастим крстом личила на црвени покров скинут са тела мртвог бога. Застао је и, лупивши петама о под, подигао десну руку у знак поздрава.

„Хајл Хитлер!“, глас му је био тврд и одмерен.

Крајичком ока је, крај другог прозора, опазио човека загледианог у ноћне пејзаже Вестфалије. Иако му је био окренут леђима, учинио му се некако познатим. Био је

низак за једног аријевца и официра, али опет, некако свечано крут и достојанствен.

Рајхсфирер му је руком показао да приђе а онда му се обратио:

„Добро дошли, Кане.“

Пришао је и укочено, као на смотри, стао крај стола. Гледао је право у Химлера који је прелиставао документе и фотографије. Затим му је поглед пао на неупадљиву ствар положену преко црних фасцикли са знаком германског орла.

Био је то врх копља, очигледно веома стар. Личио је на бодеш коришћен за отварање утроба животиња ради прорицања будућности, а оно што га је чинило другачијим био је туп метални клин алком и жицом причвршћен испод зашиљеног врха. У дну металне основе, чији су бокови подсећали на крила, били су угравирани крстови.

Химлер је климнуо главом, као да му је прочитао мисли.

„Да, хер штурмбанфирер, то *јесће* оно што мислите да јесте.“

„Маурицијево копље?“

„Да... Или Лонгиново копље, како хоћете. У ствари... Просто је фасцинантно колико власника је променило ово свето оружје. Од императора Константина, преко Теодосија, Аларика Поноситог, све до Карла Великог и Фридриха Барбаросе.“

„Исто оно којим је Христос прободен на крсту?“

„Може се и тако рећи... Али верујем да ви, као истакнути члан Аненербеа и човек од знања и искуства, гајите приличне резерве према недотупавним хришћанским легендама.“

„Наравно, хер рајхсфиреру.“

Човек који је стајао крај прозора, ћутке занет у мрак, помери се и иступи на светло. Његове очи блистале су као два плава сунца, и тај оштри сјај у њима, пун решености да се промени свет, као да га је на тренутак окаменио. Виђао је те очи, ту одлучност и хипнотичку дубину у њима много пута до сада: на војним смотрама, на прославама празника нове Немачке, на фотографијама и у филмским вестима. Кан се намах сетио онога што му је својевремено испричао један од официра СА, о погледу за који је помислио да допире из бесконачности, погледу који је припадао бистрим плавим очима, очима Вође.

„Реците ми, мајоре Кане...“, и глас је, чинило му се, допирао из неког другог света. „Јесте ли видели богове? Тамо, иза врата?“

„Да“, промрмља он.

„Мислите ли да су милосрдни?“

„Да“, одговори он опет.

„Грешите. То нису јеврејски богови... То су древни богови германске расе, богови части и богови снаге. Они не воле слабиће. То су богови крви и земље, они воле ратнике. И због тога су... немилосрдни. Њихова крв тече венама немачког човека. И зато ми реците... Шта је потребно да се пробуди предуго успавана германска крв? Да ли постоји тај кључ, као што је ово копље овде, талисман моћи којим ћемо вратити право да владамо светом?“

„Верујем да постоји.“

„Верујте више, мајоре!“, глас се дизао до високе таванице. „Верујте прво да њиховог јеврејског бога нема, и да једини богови који постоје већ ходају земљом.“

Надљуди живе међу нама! Видео сам их. Неустрашиви су и сурови. Пред њима сам осетио страх...”

Кан хтеде да каже нешто, да потврди своју верност Реду и оданост идеји вечитог рајха, али га у тој намери прекину ново питање:

„Осећате ли и ви страх, мајоре?“

„Не...”

„И не треба.“

Глас његовог саговорника постаде смиренији.

„Надљуди... То смо ви и ја.“

Било је недефинисане самоуверености у том гласу, и Кану се за тренутак учинило да би можда управо такав требало да буде глас бога.

„Ми ћемо владати овим светом.“

Следећих неколико тренутака били су врло дуги за штурмбанфирера Хајнриха Кана.

„Јесте ли разумели?“, глас је сада био хладан попут мермера.

Кан је климну главом не би ли тим актом војничке рутине сакрио сопствену збуњеност. Поново погледавши у човека промрљао је:

„Јесам...“, па са дозом страхопоштовања додао, „мој фиреру.“

Адолф Хитлер задовољно климну главом и са Химлеровог стола подиже фасциклу. Прелиставао је документе а онда се зауставио на једном од њих. Био је то делић секунде, али Кан је јасно запазио како је Фиреру задрхтала лева рука када је подигао папир. Она оштрина у погледу намах се изгубила, и то је деловало збуњујуће. Под шкртим светлом стоне лампе Фирер се сад показва низак, погурен, слабе телесне грађе, лица избразданог

борама... Човек на прагу старости који држи лист папира мучећи се да протумачи написано. То је трајало кратко, да, али у Кановим очима тај дрхтај, упадљиви тремор леве руке, као да је са великог вође скинуо магију, учинивши да бог постане човек. А онда Фирер посегну за још нечим што је лежало на столу у хрпи папира. Било је то огромно увеличавајуће стакло, слично лупама које су користили циришки часовничари, али много веће, дебело два прста и довољно широко да стане у шаку одраслог мушкарца.

„Имате беспрекоран досије, Кане. Оно што се урадили у Африци је...“, мрмљао је Фирер с тешком муком тумачећи документ, „фасцинантно. Да имам још таквих правих аријевских војника попут вас, одавно бих здробио непријатеље Рајха...“

„Трудим се да што боље служим отаџбини и Реду.“

„То ме радује. Ред мртвачке главе је и основан због људи као што сте ви. Због људи који су *груїачији*. Националсоцијалистички поглед на живот заснован је на свести о томе да људи нису једнаки. Трећину немачког народа чине хероји, друга трећина су кукавице, а остатак издајници. Ви сте у овој првој трећини, Кане; потрудите се да тако и остане!“

Тада му се обрати Химлер, не дижући поглед са докумената које је проучавао.

„Јесте ли икад чули за град Ниш?“

„Бојим се да не.“

„То је варошица на југоистоку Србије. Налази се на раскрсници путева и преко ње иде наш железнички транспорт за Африку...“

„У чему се огледа њена важност?“

„Видите, штурмбанфиреру, судбина је попут детета... воли да се игра. Зато је један племенити аријевски вођа дошао на свет у месту које је донедавно било на тлу варварске државе. Наиме, у Нишу, тадашњем Наисусу, рођен је Константин Велики.“

Химлер одврати поглед од докумената, мало подиже наочаре и настави.

„Констанције Хлор, отац Константина Великог, службовао је у Илирији, у великом војничком логору. Тамо му се и родио син, 280. године, 26. фебруара, у знаку Рибе. Наши астролози виде у томе веома битна знамења. Такође, наш експертски тим тврди да летња царска резиденција Медијана, која се налази уза сам град, није случајно на том месту. Ту ћете и започети истраживања. Добићете мапе, људство, одговарајући буџет... У Нишу ће вас сачекати човек Аненербеа Марко Шмит. Српски је држављанин, али фолксдојчер. Досадашњи учинак му је прилично добар. Шмит је археолог, студирао је на Сорбони и у Болоњи, одлично познаје период позног Римског царства, као и географију Горње Мезије* и локалитете на том подручју. Он у себи има германске крви, али не *довољно* да бисмо му дали комплетан задатак. Нема је у толикој мери као ви. Или било ко други из Аненербеа. А ствар је деликатна, можемо је поверити само некоме за кога смо сигурни да је истински аријевац.“

„Чињеница да је неки аријевац подлегао страстима и дозволио себи да се меша са нижим расама требало би

* Горња Мезија (*Moesia Superior*) – римска провинција у којој је Ниш био централни град.

да буде упозорење свима нама...“; зачу се опет Фиреров глас. „Такве ствари се не толеришу јер оне су равне издаји. Зато сам и наредио да се фолксдојчери у земљама које смо окупирали прво тестирају. Видите, немачка врлина је нешто што човек носи у *крви*, у самој суштини свог бића... И та врлина... то је нешто једноставно – или је имате, или је немате.“

Кан је слушао усредсређено, али се осетио збуњеним кад је Фирер застао усред реченице и поново се загледао у брда која су окруживала замак. Негде иза њих била је Теутобуршка шума, која је некад давно прогутала Варове* легије. Место свето колико и уклето, дом древних богова који су од дрвета црног бора, јасена и храста истесали првог човека и прву жену.

„Нисте ми рекли... оно најважније“, рече Кан обраћајући се Химлеру. „Шта да тражим?“

Химлер из једне од поређаних кожних фасцикли извуче комад папира и стави га на сто. Била је то скица мача, помало избледела од времена, али се јасно видело да је у питању римски гладијус.

„Ово“, рекао је Химлер и прстом показао на цртеж. „Мач цара Константина.“

„Нисам знао да уопште постоји...“, Кан је зурио у скицу. „Због чега нам је он толико важан?“

* Публије Квинтилије Вар – Августов проконзул у Галији. Са своје три легије упао је у замку Германа које је предводио побуњенички вођа Арминије, и након масакра који је уследио, заједно са својом свитом починио је самоубиство. Овај догађај – који се десио у шумама са друге стране Дунава и Рајне 9. године н. е. – познат је и као Битка у Теутобуршкој шуми.

„Видели сте Копље... А сигуран сам да знате и за Круну.“

„Круну?“

„Да, круну коју нам је Мусолини послао из Милана. Те две ствари имају нешто заједничко – овај клин овде... Исти је као и клин у Круни. Као што знате, ко поседује Копље и Круну, владаће светом. Ангажовао сам своје најбоље људе из Аненербеа и после опсежних истраживања, која су нас коштала доста времена и новца, дошли смо до закључка да Круна и Копље нису довољни, да су они у ствари део неке врсте аријевског Светог тројства... а недостаје нам тај трећи талисман моћи...“

Било је нечег ироничног у надимку који је носио рајхсфирер. Погурен, помало шпицастиг лица, са начарима налик на совине очи, Химлер физички заиста јесте подсећао на птицу. Кан помисли како надимак није добио само због фасцинације саксонским краљем Хајнрихом Првим, познатим и као Птичар.

„Према једној легенди, метални клинови којима је Христос био прикован на крст – украдени су. Један је завршио у Лонгиновом копљу, други у прочељу Круне, док је трећи претопљен у сечиво Мача. Моћни аријевски ратници су уз помоћ тога мача извојевали велике победе. Неки чак кажу да је он кључ који отвара врата између овог и оног света... Према проценама наших стручњака, постоји велика вероватноћа да се мач налази управо у Нишу.“

Химлер лупну прстом по позицији родног места Константина Великог на мапи Балкана.

„Цар Константин био је велики колекционар оружја. Имао је армаментаријум пун трофејног оружја који,

нажалост, до сада није пронађен. Након битке код Милвијског моста* из неких, нама нелогичних разлога император се одрекао светих реликвија и поверио их на чување својим људима од поверења. Додуше, задржао је Копље, Круна је остала у Милану а Мач је послао у место свог рођења...“

„Знамо ли тачну локацију те ризнице?“

„Списи које смо пронашли, као и део мапе, упућују на место које се у неколико списа назива *Константиново раскриће*. Једна од могућих локација је и Медијана, поред Ниша. Зато вас и шаљемо тамо. Имамо још четири истраживачке екипе на локалитетима на којима основано сумњамо да би Мач могао бити.“

„Ако пронађем тај... арментааријум, шта да чиним?“

„Не чините ништа, Кане. Проналажењем збирке оружја, или чврстог доказа о њеном постојању, ваша мисија се завршава. Обавестите Берлин, а ми ћемо послати експедицију.“

„Разумем.“

„Фелдкомандантура 809-Ниш је под управом пуковника Ота фон Фена. Он је узоран официр...“

„Могу ли очекивати потпуну кооперативност са његове стране?“

„У сваком случају. Али поведите рачуна – он је, знате, један од оних припадника племства који се... како да

* Битка код Милвијског моста одиграла се 28. октобра 312. године н. е. наомак Рима. У њој је Константин I однео победу над Максенцијем и тиме означио крај тетрархије и почетак своје самосталне владавине царством. Битка је позната и по томе што је, према предању, Константин непосредно пред њен почетак имао визије које су га нагнале да на штитовима својих војника исцрта Христов монограм.

кажем... нису баш уклопили у друштвену реформу Рајха. Знате, потиче из племићке породице која има велику традицију. Његов отац је такође био официр са изузетним реномеом, али и велепоседник и мецена хришћанске цркве. А ми, као што знате, не гледамо благонаклоно на такве ствари. Нарочито на ово *йойоње*. Иначе је прави аријевац, чистокрвни... И добар војник. Што свакако ваља поштовати.“

Тада проговори Фирер – као да се тргнуо из трансa.

„Још један јункер... Неспреман да прихвати изазове новог времена, промену коју оно доноси... Плећство, титуле, традиција... То су превазиђене ствари. Људи попут њега ће кад-тад морати да схвате да се заслуге не добијају рођењем, већ верним служењем идејама и циљевима Рајха. Дотад, могу већ некако да буду од користи... макар и као команданти позадинских гарнизона.“

Пришао је столу и подигао једну од мапа. Рука му је сад још јаче дрхтала.

„Морао сам да одложим напад на Грчку због Србије. А када смо их окупирали, они су се поделили у таборе и почели међусобно да се сатиру. Мислим, каква нација је способна да чини такве ствари?“

„Свака нација следи свој карактер“, промрљао је Химлер.

„Да. Ако га има“, сложио се Фирер с њим. „Ја сам магнет који прелази по немачкој нацији и извлачи из ње челик. Сви вредни људи су сада у мом табору, а они који то нису ионако ништа не вреде. Тако ће бити и са државама и нацијама...“

„И са Србима?“, упита Кан.

„Ти... краљеубице... најобичнија су непослушна руља. Али руља са амбицијама. Њихова великосрпска идеологија је оно што морамо сломити. Те идеје се они никад неће одрећи и зато је све што долази из Београда опасност по Рајх! Замислите, Нојбахер* ми је недавно дошао с идејом да се четницима подели оружје! Пре бих пристао да Србија буде окупирана од стране бољшевика!“

„Ипак, показали су се достојним противницима у Првом рату“, усуди се Кан да изложи свој коментар. Фирер одложи мапу коју је осматрао и погледа га.

„Србе не треба потценити, не... Али немојте да вас заваарава то што ту и тамо сусрећете неке очигледно германске елементе у једној мање вредној раси. То су само нижи народи којима у одређеном историјском тренутку управљају германски организатори и господари. Будите немилосрдни према Србима. Сетите се ко је убио Франца Фердинанда и тако започео рат. Сетите се ко је пактирао са Британцима и Французима против германског рајха. Срби имају велики удео у понижењу које је наша велика нација морала да истрпи у Првом рату и за то, будите сигурни, морају да плате. Нојбахер се замајава неком идејом о српској федерацији... По њему, требало би формирати војску од Срба који ће бити бедем од евентуалне бољшевичке опасности са истока. Какво кратковидо размишљање!“

„Верујем да вам је задатак јасан“, рече Химлер пружајући Кану црну фасциклу. „Овде су вам наређења и

* Hermann Neubacher (1893–1960) – специјални изасланик Трећег рајха за источни Балкан.

потребни документи. Све остало ћете добити од Шмита, када стигнете у Ниш.“

„Разумем, хер рајхсфиреру.“

„Срећан пут, штурмбанфиреру, и донесите нам добре вести.“

„Даћу све од себе.“

Кан лупи петама и подиже десну руку у знак поздрава, направи налево круг и одмереним корацима крену ка излазу. У тренутку када му је рајхсфиреров ордонанс отворио врата, зачу глас свог вође:

„И, Кане... не заборавите.“

Глас Адолфа Хитлера опет је добио ону хипнотичку, пророчку дубину.

„Богови вас гледају.“

Село Ба,
окупирана Србија, 1944.

Двејн Тајлер Хадсон је одмеравао свог противника. Крупног, бркатог Шумадинца чврсте браде, кога су саборци звали Бакалац. Био је снажнији и виши од оних који су му до сада излазили на црту. Није он био прави боксер, али судећи по положају тела и кретању, тај четнички потпоручник свакако је имао dostatно искуство у вештини песницења. Ништа зато, већ је имао прилике да се бори са таквима док је пре рата радио по рудницима у околини Лознице.

„Никад нисам пребио ниједног Енглешчића“, рече Бакалац и плуну на земљу испред себе.

„Ништа зато“, узврати Хадсон на течном српском. „Ја сам пребио доста Срба.“

„О, сунце ли ти калаисано...“, процеди Бакалац кроза зубе и насрну.

Хадсон вешто избегну први ударац, па се помери у страну.

„Ојади га, Бакалац!“, урлао је неко са стране.

Затим су пришли и остали борци, окупљени да гледају дуел између британског капетана и четничког потпоручника.

„Најеби му се мајке!“

„Удри пичку међу рогове!“

„Са’рани га!“

Капетан Хадсон, кога су његови звали Бил, а Срби му наденули и надимак Марко, већ дуго је живео међу овим чврстим и напраситим људима. Још од избијања рата, који је прекинуо његову каријеру рударског инжењера и консултанта за рударство у Београду. Брак са Адом, руском балерином чија породица је прибежиште од бољшевика пронашла у престоници Краљевине Југославије, распао се мало пре тога. И шта је онда остало непослушном вагабунду, женскарошу и авантуристи него да нова узбуђења пронађе као официр за специјалне операције? На Балкану, чију злехуду суштину одлично познаје, међу Србима, чији језик говори и чији менталитет му је знан скоро као британски.

Бакалац замахну још једном. Био је то солидан леви кроше, у њему је било доста снаге али мало вештине – искусни боксер и рвач попут Хадсона знао је то да процени.

Баш као што је знао да узврати.

„Пази браду, Бакалац!“, довикну неко из масе. „Десна! Његова десна!“

И десница је севнула.

Бакалац се пружа по блату, не успевши ни да јекне.

Маса занеме.

А капетан Бил Марко Хадсон тријумфално подиже руке увис.

Из масе искорачи један од војника, очигледно Бакалчев пајташ, па упре прстом у Хадсона.

„Шта се ти сеириш, пичко британска?“

„Хоћеш и ти мало?“, упита Хадсон пркосно.

„’Оћу, Марко, ’оћу...“, рече овај и извуче војнички бајонет који му је био за појасом.

„Нисмо се тако договорили“, узврати Хадсон. „Ово је дуел песницама. А не ножевима.“

„Кажи то Светом Петру кад те прими на рецепцији“, крену четник, али заћута кад схвати да му је цев пиштоља уперена у лице.

„Где си то пошао, Друмски?“

Иза црнила пиштољске цеви указа се познато лице. Друмски је схватио о коме се ради чим је уочио дуги ружни ожиљак испод левог ока, уредно поткресану браду око пуних усана и дугу косу везану у реп.

„Велики си баја с тим пиштољем, Лукићу!“, рече.

„Да, да... С пиштољем“, добаци неко. „Па још британским.“

„Београдски свиленгаћа...“, сиктао је Друмски стежући рукохват бајонета. „Покажд би’ ти ја, само да ниси...“

„Да нисам шта?“, упита Немања Лукић.

Друмски тада осети нечију руку на рамену. Када је схватио чија је, покуњено је вратио бајонет за појас и повукао се без речи.

Звонимир Вучковић, звани Феликс, један од командантових ађутаната, погледа презриво прво преко Немањиних леђа, у Хадсона, онда још презривије у онесвешћеног Бакалца кога су вукла два војника. На крају, у Немању.

„Извини, мајоре, ови су нови... не познају те добро.“

„То није оправдање.“

„Слажем се“, рече Феликс. „Друмски!“

„Да, господине капетане!“, огласи се негде из позадине четник лак на бајонету.

„Тако се не разговара с официром.“

„Разумем, господине капетане!“

„Ето, видиш, Немања...“, рече Феликс уз благи осмејак, „ствар решена.“

„Јеси сигуран, капетане?“, упита Немања.

„Знаш како, стари пријатељу... Дође тако неко заједано време кад човек мора да одабере страну.“

„Стварно?“

„Да, да...“, климао је главом Феликс, зурећи у капетана Хадсона. „Не бих волео да ти одабереш погрешну.“

Маса војника која је стајала иза Феликса поче да се разилази. Немања схвати да је то зато што им се приближавао ђенерал Михаиловић.

Дража Михаиловић застаде, погледа оба своја официра, па рече:

„Лукићу, дођи до мене.“

Затим се окрену и пође назад, ка колиби у којој је био привремени штаб.

Немања крену за њим.

Феликс, кога су звали и Војвода Таковски, следио је Немању.

Не осврћући се, ђенерал рече:

„Сам.“

* * *

„Шта ти је рекао Дража?“, упита Бил Хадсон.

Британац је стајао крај ватре и чекао да у котлићу проври кувана ракија. У дну огњишта, поред жара, ставио је неколико јабука. Ватра је обасјавала његово тврдо лице и огледала се у тамним очима – тридесет-четворогодишњи капетан изгледао је у том тренутку далеко старије. Немања је седео на дрвеној клупи близу улаза у шатор. На трошном металном кревету до њега био је карабин, поред њега компас и топографска мапа. Замишљено је гледао преда се, па се коначно огласио.

„Мислио сам да је вама Британцима страно такво интимизовање.“

„Молим?“

„Мислио си да ме питаш шта је рекао *јенерал Михаиловић*.“

„То.“

„Е, па видиш... Дража ми је рекао следеће: *Енїлези су обични їрїовци људским месом и да нема Немаца, Енїлези би били најїори народ на свеїу*.“

„Ух!“

„Заболело те?“

„Да знаш да јесте.“

Хадсон кутлачом захвати кувану ракију и насу је у два олупана метална лончића. На једноме од њих била је слика раздраганог земљорадника и натпис DIG ON FOR VICTORY.

Хадсон пружи тај лончић Немањи, овај га са захвалношћу прихвати.

Док је грејао вечито хладне руке, Немања рече:

„Да те питам нешто, Биле...“

„Питај.“

„Јеси ли ти овде дошао да нас подстакнеш да се боримо против Немаца или једни против других?“

„Моја мисија је јасна: подстаћи герилске јединице на отпор окупатору, било кад, било где... Без обзира на то којом идеологијом су заслепљени.“

„Овде се доста људи рађа слепо код очију. Тако ти је одувек.“

„Да... Али не морају такви да умру.“

„Дивим се твом оптимизму.“

Хадсон отпи мало ракије, намршти се, па рече:

„Знаш ли да је још у 18. веку један немачки филозоф написао да Срби на будућност гледају као на празнину?“

„*English, please...*“

„Мој српски ти више није довољно добар?“

„Био си ожењен Рускињом. Акценат ти је превише мекан... Звучи иритантно. Све би, наравно, било у реду да си Рус. Али овако... Шта да ти кажем?“

„*You do not have to say anything*“,^{*} настави Хадсон на енглеском. „Јасно ми је да ме људи овде не прихватају... На челу са ђенералом Михаиловићем. Он ме... па скоро презире.“

„Хм...“, на то ће Немања замишљено, истовремено зачуђен како му је чудно зазвучала реч *despise* кад ју је Хадсон изговорио. „Да видимо. На Равну гору си стигао преко партизанске територије, без радио-станице коју си обећао... Гурао си нос тамо где му није место. Оно када си хтео да учествујеш у Титовом и ђенераловом разговору приликом сусрета у Брајићима... људи знају

* Не мораш ништа да кажеш (енгл.).

да си тад свраћао и до партизана. Поврх свега, имаш непристојно низак чин...“

„Непристојно... низак? Шта, причаш, човече?“

„Капетан. Јебига.“

„Капетан? И Феликс је капетан па је опет генералова десна рука.“

„Заборављаш једну ствар. Ово није Енглеска. Ово је Балкан. Србија. Овде се ствари раде другачије.“

„Које ствари?“

„Када сам... Када је мој отац учествовао у одбрани Београда 1915, био је, због доброг познавања језика, додељен адмиралу Трубрдицу. Причао ми је како је стари адмирал био изненађен кад је видео како се српски официри опходе према својим војницима. Официр и војник би прво салутирали један другом, а онда би се руковали... као стари пријатељи. Што у ствари и јесу били. Познавали су се од пре рата. Из села, са пијаце, из касарне, из кафане... из претходних ратова. Та непосредност, та присност... између војника и његовог надређеног... то је добило рат. А не бомбе, топовњаче и генерали. Код вас Енглеза, опет...“

„Шта?“

„Постоји та... *колонијална крујосїи*. Већина вас официра је из виших класа... многи су припадници племства. Добили сте своје чинове на поклон. Српски официр, с друге стране, морао је поштено да искрвари гаће за своје еполете. Зато тебе људи овде и не воле. Гледаш на њих као да су баштовани, мајордоми, гурачи рикши...“

„Ти ме зајебаваш, Немања... Реци да ме зајебаваш.“

„Никако. Пробај да ове људе третираш као себи равне. Видећеш да ће бити боље.“